

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	7MCdo/21/2012
Identifikačné číslo spisu:	7209226651
Dátum vydania rozhodnutia:	29.01.2014
Meno a priezvisko:	JUDr. Oľga Trnková
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2014:7209226651.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci žalobkyne Y. I., bývajúcej v Y., zastúpenej JUDr. Michalom Treščákom ml., advokátom v Košiciach, Slovenskej jednoty 8, proti žalovanému I. G., bývajúcemu v Y., zastúpenému Advokátskou kanceláriou JUDr. Peter Kerecman, s.r.o., so sídlom v Košiciach, Rázusová 1, v mene a na účet ktorej koná advokát a konateľ JUDr. Peter Kerecman, PhD., o 10 622,05 € s prísl., vedenej na Okresnom súde Košice II pod sp. zn. 41 C 204/2009, o mimoriadnom dovolaní generálneho prokurátora Slovenskej republiky proti rozsudku Krajského súdu v Košiciach z 26. októbra 2011, sp. zn. 5 Co 85/2011, takto

rozhodol:

Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok Krajského súdu v Košiciach z 26. októbra 2011, sp. zn. 5 Co 85/2011 a rozsudok Okresného súdu Košice II zo 7. januára 2011, č. k. 41 C 204/2009-228 z r u š u j e a vec vracia Okresnému súdu Košice II na ďalšie konanie.

Odôvodnenie

Okresný súd Košice II rozsudkom zo 7. januára 2011, č. k. 41 C 204/2009-228 žalobu, ktorou sa žalobkyňa domáhala voči žalovanému zaplata 10 622,05 € titulom bezdôvodného obohatenia, zamietol. Vyslovil, že o trovách konania rozhodne osobitným uznesením (§ 151 O.s.p.). V odôvodnení uviedol, že rozsudkom Okresného súdu Košice I z 11. marca 2009, č. k. 37 C 162/2006 (v právnej veci žalobcu C. I. proti žalovaným 1/ I. C., 2/ I. G., 3/ I. D., 4/ Y. I. o určenie vlastníckeho práva) súd určil, že žalobca je výlučným vlastníkom nehnuteľnosti - bytu č. X, nachádzajúceho sa na 3. poschodí obytného domu súp. č. XXX v Y. (včítane spoluvlastníckeho podielu na spoločných častiach a spoločných zariadeniach domu v uvedenej veľkosti). Predbežne sa pritom zaoberal otázkou platnosti kúpnej zmluvy uzavretej 31. októbra 2005, na základe ktorej prešlo vlastnícke právo bytu žalobcu na žalovaného N. Q., a dospel k záveru, že je absolútne neplatná. Mal za preukázané, že žalobkyňa pri podpise kúpnej zmluvy (o prevode vlastníckeho práva k bytu) uzavretej 11. júla 2006 medzi žalovaným ako predávajúcim a žalobkyňou a I. D. ako kupujúcimi uhradila žalovanému zálohu na kúpnu cenu bytu v sume 320 000,- Sk (10 622,05 €). Medzi účastníkmi zostalo sporné vrátenie tejto zálohy 4. apríla 2007. Táto skutočnosť však rozhodnutie súdu o dôvodnosti žaloby neovplyvnila, pretože nedošlo k prevodu vlastníckeho práva bytu na žalovaného. Vychádzajúc z uvedeného rozsudku, podľa ktorého je vlastníkom predmetného bytu C. I., je nesporné, že žalobkyňa (ako nevlastníčka) nemôže previesť byt

na žalovaného. Preto s poukazom na § 457 Občianskeho zákonníka bez plnenia žalobkyne nemožno podľa názoru súdu požadovať od žalovaného vyplatenie voči nemu uplatňovanej sumy. V tejto súvislosti súd poukázal na stanoviská Najvyššieho súdu Slovenskej republiky uverejnené v Zborníku súdov IV, str. 640, R 26/1975, R 1/1979, podľa ktorých „ak je kúpna zmluva neplatná alebo bola zrušená, môže sa jej účastník úspešne domáhať vrátenia svojho plnenia len za predpokladu, že je ochotný a schopný vrátiť žalovanému to, čo sám prijal ako plnenie zo zmluvy“ alebo „nárok žalobcu na vrátenie kúpnej ceny z neplatnej zmluvy je nárokom podmieneným zo zákona vrátiť žalovanému to, čo sa mu dostalo od žalovaného za kúpnu cenu, ktorej vrátenia sa domáha“ a „zaplatenie kúpnej ceny je protiváhou vlastníctva k predávanému predmetu. Ak je teda zmluva neplatná, takže k prevodu vlastníctva na kupujúceho nedošlo, kupujúci však zaplatil kúpnu cenu, treba kúpnu cenu vrátiť, pričom táto reštitúcia je z druhej strany vyvážená tým, že vlastníctvo k predávanému predmetu neprešlo na kupujúceho, ale zostalo predávajúcemu“. Napokon súd skúmal, či skutočne došlo k bezdôvodnému obohateniu vo vzťahu medzi žalobkyňou a žalovaným, na koho úkor a v akom rozsahu, resp. či sa žalovaný skutočne bezdôvodne obohatil na úkor žalobkyne a z tohto titulu je povinný bezdôvodné obohatenie žalobkyňi vydať. Keďže žalobkyňa nie je vlastníčkou (na základe súdneho rozhodnutia) predmetného bytu a nie je ani schopná zabezpečiť prevod vlastníctva predmetného bytu späť na žalovaného, nebolo preukázané, že by sa žalovaný na úkor žalobkyne bezdôvodne obohatil. Žalovaný v danom prípade nie je pasívne legitimovaným subjektom, od ktorého by žalobkyňa mohla žiadať plnenie vo výške poskytnutej zálohy na kúpnu cenu bytu. Absolútnu neplatnosť kúpnej zmluvy uzavretej medzi C. I. a N. Q. (sfalšovanou plnou mocou) a v konečnom dôsledku aj neplatnosť kúpnej zmluvy uzavretej medzi žalobkyňou a I. D. ako kupujúcimi a žalovaným ako predávajúcim zavinil I. C.. Preto podľa názoru súdu sa voči nemu mala žalobkyňa domáhať náhrady škody. Nárok na vydanie bezdôvodného obohatenia možno uplatňovať iba v prípade, ak nie sú podmienky pre dosiahnutie rovnakého uspokojenia z dôvodu nároku na náhradu škody (R 1/79). Domáhať sa vydania bezdôvodného obohatenia možno len subsidiárne. Z uvedeného dôvodu súd posúdil opodstatnenosť žaloby aj z hľadiska náhrady škody a dospel k záveru, že neboli splnené predpoklady zodpovednosti žalovaného za škodu (k porušeniu povinnosti žalovaným nedošlo a žalobkyňa nepreukázala príčinnú súvislosť medzi porušením právnej povinnosti a vznikom škody).

Krajský súd v Košiciach na odvolanie žalobkyne rozsudkom z 26. októbra 2011, sp. zn. 5 Co 85/2011 rozsudok súdu prvého stupňa ako vecne správny potvrdil a v celom rozsahu sa stotožnil aj s jeho odôvodnením (§ 219 ods. 1, 2 O.s.p.). K správnym a výstižným dôvodom uvedeným v napadnutom rozsudku považoval odvolací súd za potrebné uviesť, že aj súdna prax sa zjednotila na tom, že pokiaľ je kúpna zmluva zrušená alebo neplatná, môže sa jej účastník úspešne domáhať vrátenia svojho plnenia len za predpokladu, že je ochotný a schopný vrátiť žalovanému to, čo sa prijalo ako plnenie zo zmluvy. To sa týka aj prípadnej peňažnej náhrady za plnenie, pokiaľ nie je dobre možné vrátenie plnenia pôvodného (§ 458 ods. 1 vete druhá Občianskeho zákonníka). Pri neplatnosti dvojstranného právneho úkonu (akým kúpnopredajná zmluva o predaji nehnuteľnosti bezpochyby je) musí nastúpiť postup podľa § 457 Občianskeho zákonníka a nárok jedného z účastníkov zmluvy na vrátenie plnenia z neplatnej zmluvy je zo zákona podmienený jeho záväzkom voči druhému účastníkovi. V prejednávanej veci treba vychádzať zo súdnej praxe, že nárok jedného z účastníkov zmluvy na vrátenie plnenia z neplatnej zmluvy je zo zákona podmienený jeho záväzkom voči druhému účastníkovi, táto vzájomná viazanosť musí byť vyjadrená v rozsudku, ktorým súd rozhodne o niektorom z týchto nárokov. Vzájomne podmienenými plneniami sú všetky plnenia vzájomnej podmienenosti, na ktorých sa účastníci dohodli, ako aj plnenia, kde podmienenosť a vzájomná viazanosť vyplýva zo zákona. Vrátenie kúpnej ceny oproti vydaniu nehnuteľnosti vyplýva z uzavretej kúpnej zmluvy medzi účastníkmi konania, kde na jednej strane predávajúci - žalovaný prevádzal (čl. II zmluvy) nehnuteľnosť na kupujúcich - žalobkyňu a M. D. do podielového spoluvlastníctva a na strane druhej (čl. VI zmluvy) žalobkyňa (kupujúca v podiele 1) uhradila žalovanému zálohu kúpnej ceny pri podpise zmluvy. Synalagmatický charakter uvedeného záväzku je jednoznačný, nakoľko povinnosť žalovaného previesť predmetný byt na žalobkyňu bola oproti zaplateniu kúpnej ceny žalobkyňou, išlo o dvojstranný právny úkon, ktorý bol medzi účastníkmi dohodnutý, a ktorý vyplýva aj z ustanovenie § 588 ods. 1 Občianskeho zákonníka. Ide o „bezplatný“ prevod vlastníctva k veci (bytu). Preto, pokiaľ žalobkyňa žiada voči žalovanému vydať plnenie vyplývajúce z bezdôvodného obohatenia podľa § 451 ods. 1 Občianskeho zákonníka, nie je toto ustanovenie možné aplikovať. Pri uzatvorení kúpnej zmluvy, aj keď išlo o neplatný právny úkon, plnili

obidve zmluvné strany, preto nie je aplikovateľné ani ustanovenie § 457 Občianskeho zákonníka (synalagmatický charakter záväzku). Žalobkyňa pri uplatnení vrátenia bezdôvodného obohatenia z neplatnej kúpnej zmluvy v podstate popiera dvojstrannosť právneho vzťahu - kúpnej zmluvy, ktorý medzi účastníkmi konania vznikol. Treba pritom vziať na zreteľ, že v prejednávanej veci nárok na vydanie bezdôvodného obohatenia by bolo možné uplatňovať len subsidiárne, v prípade, ak by neboli podmienky pre dosiahnutie rovnakého uspokojenia z dôvodu nároku na náhradu škody voči tomu, kto jej ju spôsobil svojim protiprávnym konaním tým, že prvotne uzavrel neplatnú kúpnu zmluvu, z ktorej sa následne odvíjali ďalšie neplatné kúpne zmluvy. Pokiaľ si takýto nárok voči škodcovi neuplatnila, nemôže to byť na ujmu žalovaného, ktorý vznik škody na jej strane nezavinil (a nenavrhol ani dôkaz o trestnom konaní vedenom proti žalovanému).

Proti tomuto rozsudku krajského súdu podal na podnet žalobkyne mimoriadne dovolanie generálny prokurátor Slovenskej republiky. Navrhol, aby dovolací súd napadnutý rozsudok zrušil a vec vrátil krajskému súdu na ďalšie konanie. Namietal nesprávne právne posúdenie veci (§ 243f ods. 1 písm. c/ O.s.p.), keď zo strany odvolacieho súdu došlo v konaní k vade uvedenej v § 237 písm. f/ O.s.p. (§ 243f ods. 1 písm. a/ O.s.p.). Uviedol, že súdy nižšieho stupňa vychádzali z toho, že žalobkyňa z uvedeného dôvodu nie je vlastníčkou predmetného bytu. Preto ich záver o tom, že vo veci musí byť použitý § 457 Občianskeho zákonníka ako ustanovenie o vzájomných a vzájomne podmienených reštitučných záväzkoch oboch zmluvných strán - účastníkov neplatnej zmluvy - považoval za nesprávne právne posúdenie veci (§ 243f ods. 1 písm. c/ O.s.p.). Vzájomná podmienenosť reštitučných záväzkov podľa jeho názoru predpokladá, že na základe neplatnej alebo zrušenej zmluvy plnili vzájomne obidve zmluvné strany. Ak z neplatnej zmluvy plnila iba jedna zmluvná strana, potom vrátenie tohto plnenia nemôže byť podmienené jej záväzkom na plnenie druhej zmluvnej strany (nárokom druhej zmluvnej strany). Žalobkyňa v odvolaní proti rozsudku súdu prvého stupňa namietala aj proti jeho záveru, že bolo namieste domáhať sa náhrady škody voči I. C., ktorý „preukázateľne zavinil“ absolútnu neplatnosť kúpnej zmluvy uzavretej medzi C. I. a N. Q.. Tiež namietala, že z rozsudku nevyplýva, kto zavinil neplatnosť právneho úkonu a vôbec z neho nevyplýva, že neplatnosť právneho úkonu spôsobil I. C.. Išlo o relevantnú námietku, keďže súd prvého stupňa v tejto súvislosti uviedol, že nárok iba na vydanie bezdôvodného obohatenia možno uplatňovať iba v prípade, ak nie sú podmienky pre dosiahnutie rovnakého uspokojenia z dôvodu nároku na náhradu škody, pričom poukázal na R 1/1979. Odvolací súd sa s námietkou žalobkyne k danosti podmienok pre domáhanie sa náhrady škody voči I. C. nevysporiadal, lebo v rozsudku iba vo všeobecnosti uviedol, že žalobkyňa si mohla nárok na náhradu škody uplatniť voči tomu, kto jej spôsobil škodu svojim protiprávnym konaním. Nevyporiadanie sa s námietkami žalobkyne k danosti podmienok pre domáhanie sa náhrady škody voči I. C., a s tým súvisiacia nepreskúmateľnosť záveru odvolacieho súdu o podmienkach pre dosiahnutie rovnakého uspokojenia z dôvodu nároku na náhradu škody nezodpovedajú § 157 ods. 2 O.s.p. (použitého podľa § 211 ods. 2 O.s.p.).

Žalovaný navrhol mimoriadne dovolanie ako nedôvodné zamietnuť. Námietku o nesprávnom právnom posúdení veci považoval za neopodstatnenú a nemajúcu oporu v ustálenej judikatúre. Poukázal na závery Ústavného súdu Slovenskej republiky v uznesení zo 14. februára 2012, sp. zn. III.ÚS 75/2012-12, ktorým odmietol sťažnosť žalobkyne pre namietané porušenie jej práv podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd rozsudkom Krajského súdu v Košiciach z 26. októbra 2011, sp. zn. 5 Co 85/2011.

Žalobkyňa trvala na nesprávnej aplikácii ustanovenia § 457 Občianskeho zákonníka v danej veci súdmi nižšieho stupňa a tým aj na dôvodnosti mimoriadneho dovolania podaného generálnym prokurátorom Slovenskej republiky, preto navrhla, aby mu Najvyšší súd Slovenskej republiky vyhovel.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd rozhodujúci o mimoriadnom dovolaní (§ 10a ods.3 O.s.p.), po zistení, že tento opravný prostriedok podal včas (§ 243g O.s.p.) generálny prokurátor Slovenskej republiky (§ 243e ods. 1 O.s.p.), bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243i ods. 2 O.s.p. v spojení s § 243a ods. 1 O.s.p.) preskúmal napadnuté rozhodnutie krajského súdu v rozsahu podľa § 243i ods. 2 O.s.p. v spojení s § 242 ods. 1 O.s.p. a dospel k záveru, že rozsudky súdov nižšieho stupňa treba zrušiť.

Podľa ustanovenia § 243e ods. 2 O.s.p., mimoriadne dovolanie možno podať len proti tomu výroku súdneho rozhodnutia, ktoré účastník konania, osoba dotknutá týmto rozhodnutím namieta.

Podľa ods. 3 tohto ustanovenia generálny prokurátor Slovenskej republiky nie je viazaný rozsahom podnetu v prípadoch, v ktorých ani dovolací súd nie je viazaný rozsahom dovolania (§ 242 ods. 2 O.s.p.).

V zmysle § 243f ods. 1 O.s.p., môže byť mimoriadne dovolanie podané iba z dôvodov, že a/ v konaní došlo k vadám uvedeným v § 237 O.s.p., b/ konanie je postihnuté inou vadou, ktorá mala za následok nesprávne rozhodnutie vo veci, c/ rozhodnutie spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci. Dovolací súd je viazaný rozsahom mimoriadneho dovolania, ale i v mimoriadnom dovolaní uplatnenými dôvodmi. Obligatorne (§ 243i ods. 2 O.s.p. v spojení s § 242 ods. 1 O.s.p.) sa zaoberá vadami uvedenými v § 237 O.s.p. a tzv. inými vadami, pokiaľ mali za následok nesprávne rozhodnutie vo veci.

Generálny prokurátor v mimoriadnom dovolaní namietal vadu konania uvedenú v § 237 písm. f/ O.s.p. (§ 243f ods. 1 písm. a/ O.s.p.), spočívajúcu v nepreskúmateľnosti záveru odvolacieho súdu o možnosti žalobkyne domáhať sa nároku na náhradu škody voči I. C. v dôsledku nevyporiadania sa s jej relevantnými odvolacími námietkami vo vzťahu k danosti podmienok pre uplatnenie nároku na náhradu škody a vedúcu k nesprávnemu právnomu posúdeniu veci (§ 243f ods. 1 písm. c/ O.s.p.).

O vadu konania, ktorá je z hľadiska § 237 písm. f/ O.s.p. významná, ide najmä vtedy, ak súd v konaní postupoval v rozpore so zákonom, prípadne s ďalšími všeobecne záväznými právnymi predpismi a týmto postupom odňal účastníkovi konania jeho procesné práva, ktoré mu právny poriadok priznáva. Postup súdu, ktorým sa účastníkovi konania odňala možnosť konať pred súdom zakladá porušenie práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a slobôd (ďalej len „dohovor“), porovnaj napr. II. 174/04, III. ÚS 331/04, III. ÚS 156/06.

Podľa § 157 ods. 2 O.s.p., v odôvodnení súd uvedenie, čoho sa navrhovateľ (žalobca) domáhal a z akých dôvodov, ako sa vo veci vyjadril odporca (žalovaný), prípadne iný účastník konania, stručne, jasne a výstižne vysvetlí, ktoré skutočnosti považuje za preukázané a ktoré nie, z akých dôkazov vychádzal a akými úvahami sa pri hodnotení dôkazov riadil, prečo nevykonal ďalšie navrhnuté dôkazy a ako vec právne posúdil. Súd dbá na to, aby odôvodnenie rozsudku bolo presvedčivé.

Právo na riadne odôvodnenie súdneho rozhodnutia patrí medzi základné zásady spravodlivého súdneho procesu, čo jednoznačne vyplýva tak z ustálenej judikatúry Ústavného súdu Slovenskej republiky (napr. III. ÚS 119/03) ako aj judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“).

K námietke generálneho prokurátora o nevyporiadaní sa so skutočnosťami uvádzanými žalobkyňou v odvolaní treba poukázať na to, že ústavný súd v súlade so svojou konštantnou judikatúrou uviedol, že všeobecný súd nemusí dať odpoveď na všetky otázky nastolené účastníkom konania, ale len na tie, ktoré majú pre vec podstatný význam, prípadne dostatočne objasňujú skutkový a právny základ rozhodnutia bez toho, aby zachádzali do všetkých detailov sporu uvádzaných účastníkmi konania. Preto rozhodnutie všeobecného súdu, ktoré stručne a jasne objasní skutkový a právny základ rozhodnutia postačuje na záver o tom, že z tohto aspektu je plne realizované právo účastníka konania na spravodlivé súdne konanie (napr. IV. ÚS 112/05, I. ÚS 117/05). Aj judikatúra ESLP nevyžaduje, aby na každý argument strany, aj na taký, ktorý je pre rozhodnutie bezvýznamný, bola daná odpoveď v odôvodnení rozhodnutia. Ak ide o argument, ktorý je pre rozhodnutie rozhodujúci, vyžaduje sa špecifická odpoveď práve na tento argument (pozri rozsudok ESLP vo veci Ruiz Torija c. Španielsko z 9. decembra 1994, Annuaire, č. 303 - B).

Ustanovením § 219 ods. 2 O.s.p., je odvolaciemu súdu daná možnosť vypracovania tzv. skráteného odôvodnenia rozhodnutia. Možnosť vypracovania takéhoto odôvodnenia je podmienená tým, že odvolací súd sa v plnom rozsahu stotožní s dôvodmi rozhodnutia súdu prvého stupňa, a to po skutkovej, ako aj právnej stránke.

V prejednávanej veci sa odvolací súd v celom rozsahu stotožnil i s odôvodnením napadnutého rozsudku súdu prvého stupňa, preto sa v súlade s § 219 ods. 2 O.s.p. v dôvodoch svojho rozhodnutia obmedzil na konštatovanie správnosti dôvodov uvedených súdom prvého stupňa (uviedol, že pri svojom rozhodnutí vychádzal zo skutkového stavu zisteného súdom prvého stupňa a stotožnil sa s jeho právnym posúdením) a na zdôraznenie správnosti skutkových a právnych záverov doplnil a zdôraznil aj ďalšie dôvody (čo mu § 219 ods. 2 O.s.p. tiež umožňuje). Rozhodnutie prvostupňového súdu pritom dôsledne preskúmal aj z hľadiska uplatnených odvolacích dôvodov. Teda postupoval v súlade s § 219 O.s.p., keď dostatočne jasne a zrozumiteľne vysvetlil, prečo rozsudok súdu prvého stupňa ako vecne správny potvrdil.

Zo spisu pritom vyplýva, že prvostupňový súd v odôvodnení svojho rozhodnutia uviedol stanoviská procesných strán a ich argumentáciu, rozhodujúce skutočnosti, z ktorých vychádzal, citoval právne predpisy, ktoré aplikoval, a z ktorých vyvodil právny záver. Teda odôvodnenie rozsudku prvostupňového súdu, stručne a jasne objasňujúce (§ 157 ods. 2 O.s.p.) skutkový aj právny základ rozhodnutia, a tým aj odvolacieho súdu v uvedenom rozsahu, nie je nepreskúmateľné a plne rešpektuje základné právo účastníkov na spravodlivý súdny proces (pozri III. ÚS 115/2003). Preto postupom odvolacieho súdu nedošlo k odňatiu možnosti účastníkom konania konať pred súdom (§ 237 písm. f/ O.s.p.). Skutočnosť, že žalobkyňa sa s právnym názorom krajského súdu vo vzťahu k splneniu podmienok pre uplatnenie nároku na náhradu škody voči uvedenému subjektu nestotožňuje, nemôže sama osebe viesť k záveru o zjavnej neodôvodnenosti alebo arbitrárnosti záveru v tomto smere. Preto námietku generálneho prokurátora Slovenskej republiky o existencii vady konania podľa § 237 písm. f/ O.s.p. nemožno považovať za dôvodnú. V tomto smere poukazuje dovolací súd na záver Ústavného súdu Slovenskej republiky vyslovený v uznesení zo 14. februára 2012, sp. zn. III. ÚS 75/2012-12, ktorým odmietol sťažnosť žalobkyne proti rozsudku krajského súdu v danej veci ako zjavne neopodstatnenú (o. i. uviedol, že „namietané rozhodnutie krajského súdu nevykazuje znaky svojvôle a je dostatočne odôvodnené“).

Generálny prokurátor Slovenskej republiky v mimoriadnom dovolaní namietal tiež nesprávne právne posúdenie veci z hľadiska nesprávnej aplikácie ustanovenia § 457 Občianskeho zákonníka vo vzťahu k nároku uplatňovaného žalobkyňou titulom bezdôvodného obohatenia.

Právnym posúdením veci je činnosť súdu, pri ktorej zo skutkových zistení vyvodzuje právne závery a aplikuje konkrétnu právnu normu na zistený skutkový stav. Nesprávnym právnym posúdením veci je omyl súdu pri aplikácii práva na zistený skutkový stav. O nesprávnou aplikáciu právnych predpisov ide vtedy, ak súd nepoužil správny právny predpis alebo ak síce aplikoval správny právny predpis, nesprávne ho ale interpretoval alebo ak zo správnych skutkových záverov vyvodil nesprávne právne závery.

Je nepochybné, že predmetom konania v danej veci bol nárok žalobkyne voči žalovanému na vrátenie zálohy kúpnej ceny predmetného bytu vo výške 10 622,05 € vyplatenej mu pred podpísaním kúpnej zmluvy o preveďte vlastníctva k bytu (čl. VI zmluvy) uzavretej dňa 11. júla 2006 medzi ním ako predávajúcim a žalobkyňou a Bc. I. D. ako kupujúcimi (so stanovenou kúpnu cenou vo výške 708 000,- Sk - 23 501,29 €) titulom bezdôvodného obohatenia. Prvostupňový súd žalobu zamietol z dôvodu, že skutková podstata bezdôvodného obohatenia podľa § 457 Občianskeho zákonníka vyžaduje, aby sa žalobkyňa domáhala vrátenia vyplatenej zálohy kúpnej ceny bytu výlučne oproti vrátenia vlastníctva k bytu. Nakoľko ale žalobkyňa nikdy nenadobudla vlastnícke právo k bytu, nie je možné, aby podľa tohto ustanovenia splnila vzájomnú reštitučnú povinnosť na vydanie vzájomne poskytnutých plnení z neplatného právneho úkonu, preto nárok žalobkyne na vrátenie zálohy kúpnej ceny nepriznal. Krajský súd, vychádzajúc zo súdnej praxe, ktorá sa zjednotila na tom, že pokiaľ je kúpna zmluva zrušená alebo neplatná, môže sa účastník domáhať vrátenia svojho plnenia len za predpokladu, že je ochotný a schopný vrátiť to, čo sa prijalo zo zmluvy (nárok jedného z účastníkov zmluvy na vrátenie plnenia z neplatnej zmluvy je zo zákona podmienený jeho záväzkom voči druhému účastníkovi), sa s týmto záverom stotožnil.

Takýto (zhodný) právny záver súdov nižšieho stupňa ale dovolací súd nepovažuje za správny.

Podľa § 457 Občianskeho zákonníka ak je zmluva neplatná alebo bola zrušená, je každý z účastníkov povinný vrátiť druhému všetko, čo podľa nej dostal.

V citovanom zákonnom ustanovení nejde o samostatnú skutkovú podstatu bezdôvodného obohatenia, nezakladá samostatné prípady bezdôvodného obohatenia. Je ním upravený zvláštny spôsob vydania bezdôvodného obohatenia, ak zmluva, podľa ktorej si strany vzájomne plnili, bola neplatná alebo bola zrušená. Ak však plnila podľa zmluvy len jedna strana, ustanovenie § 457 Občianskeho zákonníka sa neuplatní. V takom prípade sa povinnosť vydať plnenie z neplatnej alebo zrušenej zmluvy riadi ustanovením § 451 Občianskeho zákonníka, v ktorom je bezdôvodné obohatenie vymedzené predovšetkým ako záväzok, z ktorého vzniká tomu, kto sa obohatil povinnosť vydať všetko, o čo sa bezdôvodne obohatil a oproti tomu vzniká i právo toho, na úkor ktorého k obohateniu došlo, požadovať plnenie toho, o čo sa druhý zo subjektov tohto záväzku obohatil (v prípade absolútne neplatnej zmluvy ide o plnenie z neplatného právneho úkonu, v prípade zmluvy relatívne neplatnej a zmluvy zrušenej ide o plnenie z právneho dôvodu, ktorý odpadol).

Ustanovenie § 457 Občianskeho zákonníka teda určuje pravidlo vzájomnej viazanosti práv a povinností účastníkov neplatnej alebo zrušenej zmluvy, t. j. vyslovuje vzájomnú reštitučnú povinnosť účastníkov pri neplatnej alebo zrušenej zmluve. To znamená, že právo jednej zmluvnej strany na vydanie poskytnutého plnenia je podmienené jej povinnosťou vrátiť druhej zmluvnej strane to, čo podľa zmluvy od nej prijala. Zo zákona tak vzniká synalagmatický záväzok, v ktorom je povinnosť oboch strán k plneniu na sebe vzájomne viazaná. Platí tu teda zásada, zhodne ako v prípade zmluvne založenej synalagmy vyjadrenej v ustanovení § 560 Občianskeho zákonníka, že splnenia záväzku sa môže domáhať len ten, kto sám už splnil (predmet bezdôvodného obohatenia vrátil), prípadne je pripravený svoj záväzok voči druhému splniť, a zároveň s uplatnením svojho práva vracia alebo ponúka vrátenie toho, čo prijal.

Zo skutkového stavu zisteného vykonaným dokazovaním v predmetnej veci, z ktorého súdy nižšieho stupňa vyvodili aj svoj záver o nedôvodnosti nároku žalobkyne titulom bezdôvodného obohatenia za aplikácie ustanovenia § 457 Občianskeho zákonníka (ako aj nároku titulom náhrady škody pre nesplnenie predpokladov zodpovednosti za škodu) vyplýva, že dňa 11. júla 2006 uzavreli žalobkyňa a Bc. I. D. ako kupujúci s I. G. (žalovaným) ako predávajúcim kúpnu zmluvu (čl. 9 spisu), ktorej predmetom bol prevod vlastníctva bytu č. X na 3. poschodí bytového domu č. súp. XXX. na D. (čl. II - predmet zmluvy) s dohodnutou kúpnu cenou 708 000,- Sk (23 501,30 €). Kúpna cena mala byť kupujúcimi uhradená tak, že suma 320 000,- Sk (10 622,05 €) pri podpise zmluvy t. j. 11 júla 2006 s tým, že prijatie tejto sumy predávajúci potvrdil svojim podpisom zmluvy a zvyšná časť mala byť zaplatená v deň prevodu nehnuteľnosti (čl. VI. - cena nehnuteľnosti a platobné podmienky), ku ktorému však nedošlo. Okresný súd Košice I. rozsudkom z 11. marca 2009, sp. zn. 31 C 162/2006-153 určil, že výlučným vlastníkom predmetnej nehnuteľnosti (bytu) je žalobca - C. I.. Vychádzal zo záveru, že kúpna zmluva uzavretá 2. novembra 2005 medzi C. I. (žalobcom), zastúpeným I. C. (na základe splnomocnenia udeleného 25. januára 2005) ako predávajúcim a N. Q. (žalovaným) ako kupujúcim je neplatná. Preto nedošlo k prevodu vlastníctva predmetného bytu na kupujúceho (N. Q.), ani na žalovaného, ktorý 5. decembra 2005 (ako nadobúdateľ) uzavrel zmluvu o zabezpečení záväzku (na základe zmluvy o pôžičke zo 6. decembra 2005) prevodom práva s N. Q. (prevodcom) a následne ani na žalobkyňu na základe kúpnej zmluvy z 11. júla 2006 (žalovaný ako nevlastník nemohol previesť vlastnícke právo k bytu do podielového spoluvlastníctva žalobkyne a Bc. I. D.). Teda žalobkyňa (pri podpise zmluvy z 11. júla 2006 podľa čl. VI.) uhradila žalovanému (časť dohodnutej kúpnej ceny) sumu 320 000,- Sk (10 622,05 €), ale vlastnícke právo k predmetnej nehnuteľnosti - bytu nenadobudla. Preto podľa kúpnej zmluvy nezískala žiadne plnenie, ktoré by mohla žalovanému vydať oproti plneniu ním získaného prijatím časti kúpnej ceny v žalobkyňou uplatňovanej výške. Z toho dôvodu je aplikácia ustanovenia § 457 Občianskeho zákonníka súdmi nižších stupňov, vyvodená zo zisteného skutkového stavu, nesprávna.

Vzhľadom na nárok uplatňovaný žalobkyňou titulom bezdôvodného obohatenia (keď na uvedený skutkový stav § 457 Občianskeho zákonníka aplikovať nemožno) považuje dovolací súd za potrebné

uviesť, že podľa § 451 ods. 1 Občianskeho zákonníka, kto sa na úkor iného obohatí, musí obohatenie vydať.

Podľa ods. 2 tohto ustanovenia bezdôvodným obohatením je majetkový prospech získaný plnením bez právneho dôvodu, plnením z neplatného právneho úkonu alebo plnením z právneho dôvodu, ktorý odpadol, ako aj majetkový prospech získaný z nepoctivých zdrojov.

Podľa § 456 veta prvá Občianskeho zákonníka predmet bezdôvodného obohatenia sa musí vydať tomu, na úkor koho sa získal.

Podľa § 458 ods. 1 veta prvá Občianskeho zákonníka musí sa vydať všetko, čo sa nadobudlo bezdôvodným obohatením.

Teda podstatou bezdôvodného obohatenia je zákonom stanovená povinnosť toho, kto sa na úkor iného bezdôvodne obohatí, toto obohatenie vydať tomu, na koho úkor bol predmet bezdôvodného obohatenia získaný. Právny vzťah bezdôvodného obohatenia je samostatným vzťahom, ktorý vznikne v dôsledku porušenia iného právneho vzťahu alebo na základe určitej právnej skutočnosti (podľa zákonom definovaného pojmu bezdôvodného obohatenia). Záväzkový právny vzťah z bezdôvodného obohatenia vznikne však len za splnenia určitých (zákonných) predpokladov, ktorými sú získanie bezdôvodného obohatenia na strane určitej osoby (obohateného), protiprávnosť získania bezdôvodného obohatenia, majetková ujma, ktorá postihuje určitú osobu (postihnutého) a príčinná súvislosť medzi protiprávnym získaním bezdôvodného obohatenia určitou osobou a majetkovou ujmovou určitej osoby. Napokon, že nejde o prípad, kedy Občiansky zákonník napriek majetkovému prospechu bezdôvodné obohatenie výslovne vylučuje. Splnenie týchto predpokladov musí preukázať ten, kto tvrdí, že na jeho úkor bolo bezdôvodné obohatenie získané.

V ďalšom konaní sa preto súd musí zaoberať relevantnými skutočnosťami, týkajúcimi sa splnenia uvedených predpokladov vzniku právneho vzťahu z bezdôvodného obohatenia medzi účastníkmi konania a zo zistených skutkových záverov vyvodíť aj správny právny záver.

Z vyššie uvedeného vyplýva, že mimoriadnym dovolaním napadnuté rozhodnutia súdov nižších stupňov spočívajú na nesprávnom právnom posúdení veci, a že generálny prokurátor dôvodne podal mimoriadne dovolanie, keďže to vyžadovala ochrana práv a zákonom chránených záujmov účastníka konania, ktorú nemožno dosiahnuť inými právnymi prostriedkami (§ 243e O.s.p. v spojení s § 243f ods. 1 písm. b/ a c/ O.s.p.).

Najvyšší súd Slovenskej republiky vzhľadom na to napadnuté rozhodnutie krajského súdu, ako aj rovnakou vadou postihnuté rozhodnutie okresného súdu, zrušil a vec vrátil na ďalšie konanie okresnému súdu (§ 243b ods. 2, 3 a 4 O.s.p. v spojení s § 243i ods. 2 O.s.p.).

Ak dôjde k zrušeniu napadnutého rozhodnutia, súd, ktorého rozhodnutie bolo zrušené, koná ďalej o veci. Pritom je právny názor súdu, ktorý rozhodoval o mimoriadnom dovolaní, záväzný.

V novom rozhodnutí rozhodne súd znova aj o trovách pôvodného konania a konania o mimoriadnom dovolaní (pozri primerane § 243d ods. 1 O.s.p. v spojení s § 243i ods. 2 O.s.p.).

Pokiaľ žalovaný (vo vyjadrení k mimoriadnemu dovolaniu) poukazuje na konštatovanie ústavného súdu v už citovanom uznesení, že ... „, nárok na vydanie bezdôvodného obohatenia možno uplatniť iba v tom prípade, ak nie sú dané podmienky na dosiahnutie rovnakého uspokojenia z titulu nároku na náhradu škody. V danom prípade si sťažovateľka mala uplatniť nárok z titulu zodpovednosti za škodu voči osobe, ktorá jej spôsobila škodu svojim protiprávnym konaním tým, že prvotne uzavrela neplatnú zmluvu o prevode nehnuteľnosti, z ktorej sa následne odvíjali ďalšie neplatné zmluvy o prevode nehnuteľností“ treba uviesť, že ústavný súd (ne) správnosť takéhoto právneho záveru krajského súdu (v jeho potvrdzujúcom rozhodnutí) nehodnotí a ani doň nezasahuje. Dospel „len“ k záveru, že namietané

rozhodnutie krajského súdu nevykazuje znaky svojvôle a je dostatočne odôvodnené a uviedol - ..., ústavný súd nie je oprávnený ani povinný tieto postupy a hodnotenia nahrádzať a v tejto situácii nemá dôvod zasiahnuť do právneho názoru krajského súdu.“ Podľa konštantnej judikatúry ústavného súdu nie je jeho úlohou zastupovať všeobecné súdy, ktorým predovšetkým prislúcha interpretácia a aplikácia zákonov. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou o ľudských právach a základných slobodách (napr. I. ÚS 19/02, I. ÚS 27/04, I. ÚS 74/05 a pod.). V nadväznosti na to nie je ústavný súd zásadne oprávnený preskúmať a posudzovať právne názory všeobecného súdu, ani preskúmať, či v konaní pred všeobecnými súdmi bol alebo nebol náležite zistený skutkový stav a aké skutkové a právne závery zo skutkového stavu všeobecný súd vyvodil. Skutkové a právne závery všeobecného súdu môžu byť predmetom kontroly zo strany ústavného súdu len vtedy, „ak by ním vyведенé závery boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedlniteľné a neudržateľné, a zároveň by mali za následok porušenie základného práva alebo slobody“ (napr. I. ÚS 13/00, III.ÚS 180/02 a pod.).

Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.